

Naravnogeografski oris Volovje rebri

Če bi domačine do nedavnega vprašali, naj vas popeljejo na Volovjo reber, bi vas začudeno pogledali. Ledinsko ime Volovja reber, ki je zapisano tudi na TTN 1 : 5.000 in TK 1 : 25.000, je prešlo v pogostejšo uporabo šele z začetki načrtovanja vetrne elektrarne na širšem območju slemena Milanje oziroma Gur, kot območje nekdanjih visokih kraških travnikov in pašnikov imenujejo domačini. Z imenom Volovja reber se sicer označuje le ozko in približno 1 km dolgo ovršje slemena med Belimi ovčami (1030 m) in koto 975, ki leži severozahodno od omenjenega vrha. Sleme Gur je izredno markantna reliefna oblika, vidna od daleč naokoli. Najvišji vrh slemena je Velika Milanja (1099 m), od koder se razprostira pogled na Brkine, Čičarijo z Učko in Slavnikom, Vremščico, Nanos, Kvarnerski zaliv s Cresom ter dolino Pivke, medtem ko je pogled proti vzhodu omejen na prostrane gozdove Snežniške planote z najvišjim vrhom Snežnikom (1796 m). Ob lepem vremenu je moč opazovati Julijske Alpe in celo italijanske Dolomite. Pogled na dolino Reke onemogoča strma reliefna stopnja nad tokom Reke.

Sleme Gur leži na skrajnih jugozahodnih obronkih Snežniške planote, kjer kraški masiv prehaja v dolino Zgornje Pivke in se v strmi narivni stopnji spušča v dolino Reke. Nastanek tako izrazitega slemena najlažje razložimo s staro površinsko razvodnico, ki naj bi v času pliocena po njegovem ovršju potekala med porečjema Pivke in Reke. Sleme se v območju Žlebov proti severu zelo strmo spušča v nekdanjo povirno dolino pliocenske Pivke (danes je dolina suha) nad naseljem Koritnice, proti jugu pa v bolj blagem pregibu prehaja v obviselo dolino nekdanjega vodotoka, ki je v pliocenu odtekal v porečje Reke. V primerjavi s suho dolino nad Koritnicami je omenjena dolina manj izrazito vrezana v okoliški svet, saj je v erozijskem procesu nekoliko zaostajala, močno pa jo je preoblikovalo tudi kasnejše zakrasevanje.

Kljub ne veliki oddaljenosti od doline Reke, po kateri segajo iz zahoda vplivi zaledne submediteranske klime vse do Ilirskobistriške kotline, se vplivi bližine Sredozemlja na Gurah ne poznajo. Območje Gur tako uvrščamo v zmernocelinsko podnebje. Zaradi višine predstavlja orografsko pregrado vlažnim zračnim masam, ki potujejo od zahoda in jugozahoda proti notranjosti celine, zato je območje dobro namočeno. Padavinski režim je submediteranski z viškom v jesenskih mesecih. Značilna je dobra prevetrenost, najpogostejša vetrova sta jugo in burja.

Območje gradijo srednje do dobro vodoprevodni apnenci zgornje kredne starosti, ki so dobro zakraseli. Na območju suhe doline nad Koritnicami in na njenih vršnih robovih se pojavlja tudi apnenčasto-dolomitna breča, ki je nekoliko bolj odporna na preperevanje in gradi tudi zaobljene skalnate izdanke, ki izstopajo iz slemena Gur. Med njimi je najznamenitejša 10 m velika skala, ki izstopa iz reliefa v bližini V. Milanje in jo domačini poimenujejo Zob, z zahoda pa s pogledom od nekoliko dlje spominja na sfingo. Na območju suhe doline nad Koritnicami in v njeni okolici naletimo tudi na vložke zrnatega dolomita, ki hitro prepereva. Prisotnost dolomita, ki je tektonsko močno pretrt, dolina je namreč izoblikovana ob Selškem prelomu, je najverjetneje prispevala k hitrejšemu poglobljanju suhe doline nekdanje Pivke nad Koritnicami, še posebej v času pleistocena, ko se je vršilo močno mehanično preperevanje. V tektonskem pogledu je tako kot celotna Snežniška planota tudi območje Gur del Snežniške narivne grude, zgrajene pretežno iz apnencev, ki je proti zahodu narinjena na Komensko narivno grudo.

Flišna zapora Komenske narivne grude v podlagi narivnega območja na zahodnem robu Snežniške planote je razlog za pojav kraških izvirov, ki pripadajo porečju Reke, med katerimi je najpomembnejši kraški izvir Bistrica, ob katerem se je izoblikovalo naselje Ilirska Bistrica. Snežniška planota je močno zakraselo razvodno območje in padavinske vode s tega območja podzemsko odtekajo na več strani. Jugovzhodni del se odmaka v porečje Riječine na Hrvaškem, vzhodni v porečje Kolpe, severovzhodni deli v porečje Ljubljaniče, zahodni pa v porečje Reke. Snežniška planota predstavlja tudi zelo pomembno vodooskrbno območje za več regionalno in lokalno pomembnih zajetij. Pretakanje voda v Snežniškem masivu je praktično še nepoznano. S sledilnim poizkusom izvedenim v letu 2006 je bilo dokazano, da omenjeno območje predstavlja bifurkacijsko cono med jadranskim in črnomořkim povodjem, saj vode odtekajo tako v porečje Pivke in dalje v Ljubljaničo ter Črno morje kot tudi v kraška izvira Bistrica in Podstenjšek, ki pripadata porečju Reke in s tem Jadranskemu povodju.

Pokrajino je zelo izrazito preoblikovalo geomorfološko dogajanje v času poledenitve in učinki so dobro vidni še danes. Takoj za naseljem Koritnice se v smeri Bača in Knežaka razprostira manjše kraško polje. Polje prekrivajo nesprijeti gruščnato prodati klastični sedimenti, ki ponekod dosežejo globino tudi 10 m. Material je v obliki vršaja ob izhodu iz povirne doline v času pleistocena nasula tedanja Pivka, ki je kot močan hudournik tekla izpod slemena Gur. Kvartarni sedimenti pokrivajo tudi dna ostalih večjih kraških kotanj, kot denimo kotanjo Šembijskega jezera. Tudi v obviseli dolini na južni strani Gur naletimo na rezultate delovanja pleistocenskih erozijskih procesov. Ob zaključku doline (Kamenščina), nad kotanjo Šembijskega jezera, naletimo v vrtačah na drobnozrnat material, bolj podoben grušču kot produ. Drobir je sortiran v tanke sloje, ki jih sestavljajo delci različne velikosti. Gre za periglacialen drobir, ki ga je iz vznožja pobočij pod Gurami v vrtače transportiral vodotok majhne izdatnosti, ki se je napajal s snežišč. Tudi danes je v vršnih predelih Gur in v Žlebovih zlasti v hladni polovici leta intenzivno mehansko preperevanje kamnin, vendar je prevladujoči geomorfoĝenetski proces na območju razpršena korozija, o čemer pričajo številne vrtače v obviseli dolini južno od slemena.

Gregor Kovačič, univ. dipl. geog.

Viri:

- Habič, P., 1989: Kraška bifurkacija na jadransko črnomořskem razvodju. Acta carsologica, 18, Ljubljana.
- Kovačič, G., 2005: Poplava na območju Bača, Knežaka in Koritnic novembra 2000. Geografski zbornik, 45-1, Ljubljana.
- Kovačič, G. 2006: Razvoj površja v povirnem zaledju današnje Pivke. Geografski zbornik, 46-1, Ljubljana.
- Melik, A. 1955: Kraška polja Slovenije v pleistocenu. Dela inštituta za geografijo SAZU 3. Ljubljana.
- Placer, L. 1981: Geološka zgradba jugozahodne Slovenije. Geologija, 24/1, Ljubljana.
- Šikić, D., Pleničar, M., Šparica, M. 1972: Ilirska Bistrica. Osnovna geološka karta SFRJ 1 : 100.000. Zvezni geološki zavod. Beograd.

Več:

http://www.zrc-sazu.si/giam/zbornik/ags46-1-2-Kovacic_str-33-55.pdf
<http://www.zrc-sazu.si/giam/zbornik/05-45-1-Kovacic.pdf>